

Resumé

Starověká teologie Samaritánů: specifická funkce interpolací, duplikací a dalších textových změn v Samaritánském pentateuchu

Ancient Theology of the Samaritans: Specific Interpolation, Duplication, and Other Text Changes in the Samaritan Pentateuch

Klára Verzichová

Tato dizertační práce se primárně zaměřuje na textový vývoj Desatera v Samaritánském pentateuchu, který tvoří poměrně opomíjený textový pramen zvláště v českém prostředí. Samaritánský pentateuch patří k fascinujícím textovým svědkům podobně jako Kumránské texty, jejichž objev znamenal zásadní posun v teoriích o vývoji biblického textu.

Specifickým rysem samaritánského Desatera je především přidání 10. přikázání, které je kompilací několika veršů z Deuteronomia. Kdy a kdo 10. přikázání přidal, je stále předmětem spekulací. Cílem dizertační práce bylo soustředit všechny relevantní textové svědky z Kumránských textů, analyzovat je, poskytnout pravděpodobný překlad (vzhledem k fragmentární podobě řady z nich) a následně je všechny navzájem porovnat se samaritánským a masoretským textem. Cílem je tedy jakási biografie Desatera – rekonstrukce pravděpodobného textového vývoje samaritánského Desatera a jeho proměny v čase.

Text práce se z části zabývá také jak obecným představením samaritánské komunity, tak samaritánským písemnictvím, kterému nebyla dosud v českém prostředí věnovaná prakticky žádná pozornost, a které je přitom důležité pro dotvoření kompletního obrazu o komunitě Samaritánů. Samaritáni nebyli v minulosti tak malou skupinou, jakou jsou bohužel dnes, ale jejich členové byli rozprostřeni po celém Blízkém východě a oblasti Středozemního moře, což dokládají četné archeologické nálezy z těchto lokalit. Kromě těchto artefaktů se dochovalo i poměrně bohaté písemnictví, ze kterého je patrné, že Samaritáni nemají svou teologii zafixovanou pouze v Pentateuchu, ale i v dalších textech, ať už historických kronikách nebo samaritánských halachických sbírkách.

Těžiště práce se nachází ve 4. kapitole, která začíná úvodem do Kumránských textů a podává základní informace o těchto pramenech, s jejichž částí jsem pracovala. V této kapitole zmiňuji dvě důležité specifické kategorie Kumránských textů, a to proto-samaritánský text a Reworked pentateuch, protože z obou kategorií pochází část použitých textů v další části práce.

Poté se věnuji specifickým Samaritánského pentateuchu ať už z hlediska ortografie, tak i typických harmonizací. Dále pak následuje samotná analýza vybraných textů z Kumránských svitků. Zabývám se zde texty Exodu a Deuteronomia, které obsahují Desatero. Texty nejprve podrobně analyzuji a poté následuje překlad a shrnutí poznatků ke každému fragmentu. Tento přístup mi tak zajistil určitý náhled na každý text zvlášť a podchycení jeho specifík v rámci alespoň jedné kapitoly, tedy 20. v Exodu a 5. v Deuteronomiu. V závěru pak provádím komparaci všech použitých fragmentů a porovnávám jejich jednotlivé verše Desatera s jejich textovými dvojčaty z masoretského a Samaritánského textu.

Na základě této analýzy docházím k závěru, že přidání jak 10. přikázání, tak i další zásadní zásahy do obsahu, předpokládají práci jediného písaře, který tedy patrně působil v době vzniku 4QDeutⁿ – konec 1.stol. př. o. l. až počátek 1. stol. o. l. – protože používá ortografii právě tohoto období. Tento písař velmi pečlivým a uváženým způsobem vybral vhodné pasáže z Deuteronomia, které následně propojil a narouboval na již známý text Desatera a vytvořil tak jeho originální zakončení, kterým celý text orámoval tak, aby souzněl se samaritánskou ideologií a posiloval její identitu.